

О. В. Плахотнік
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Стаття включає в себе аналіз чинного законодавства щодо визначення судового контролю на стадії досудового розслідування. Судовий контроль розкривається через повноваження слідчого судді в кримінальному провадженні. У статті аналізуються останні дисертаційні дослідження, предметом яких є дослідження судового контролю. Аналізується судова статистика та кількість рішень слідчих суддів із застосуванням практики ЄСПЛ. Дається оцінка розширенню переліку процесуальних дій, які мають проводитись за дозволом слідчого судді. Вказується на недоліки застосування слідчими суддями практики ЄСПЛ.

Ключові слова: *Європейській суд з прав людини, судовий контроль, кримінальне провадження.*

Судовий контроль у кримінальному провадженні займає особливе місце серед наукових досліджень за даною тематикою, що підтверджується великою кількістю наукових досліджень у період чинності КПК України 1960 року та сучасних досліджень, які розглядають інститут слідчого судді в контексті його повноважень у чинному КПК України 2012 року. Це частково обумовлено тим, що в законодавстві досі немає визначення терміну «судовий контроль», а повноваження слідчого судді розглядаються через функцію судового контролю.

Саме поняття функція судового контролю, як і функція правосуддя, на стадії досудового розслідування, досі залишається актуальною у наукових дослідженнях при визначенні повноважень слідчого судді та аналізі прийнятих слідчим суддею процесуальних рішень. Правосуддя – це самостійна галузь державної діяльності, що включає в себе судовий розгляд та вирішення у судовому засіданні питань кримінального провадження щодо встановлення винуватості обвинуваченої особи та прийняття відповідного судового рішення. Але, у той самий час, повноваження слідчого судді можна розглядати з позиції дещо звуженого розуміння правосуддя, судового контролю за обмеженням прав і свобод людини та громадянина на стадії досудового розслідування.

З аналізу останніх наукових досліджень можна зробити висновок, що розширення меж судового контролю в кримінальному провадженні це наступний крок до переосмислення значення судового контролю в кримінальному провадженні. Рішення, які приймає слідчий суддя, повинні

базуватись на засадах законності та верховенства права. Враховуючи існуючі проблеми застосування практики Європейського суду з прав людини (Далі – ЄСПЛ) у рішеннях слідчого судді, необхідно звернути увагу саме у зазначену площину досліджень, задля посилення ролі суду на стадії досудового розслідування та зменшення кількості процесуальних помилок, які можуть стати новими рішеннями ЄСПЛ проти України.

Дослідженню питань контролю зі сторони суду та повноважень слідчого судді з питань судового контролю на стадії досудового розслідування були присвячені роботи: Ю. П. Аленіна, О. В. Білоуса, Д. М. Валігури, І. В. Гловюк, Ю. М. Грошевого, С. В. Єськова, С. В. Завади, Т. Г. Ільвої, О. В. Капліної, Н. С. Карпова, О. Б. Комарницької, О. М. Коріняка, О. П. Кучинської, В. О. Лазаревої, Л. М. Лобойка, Є. Д. Лук'янчикова, М. А. Макарова, В. Т. Маляренка, В. Т. Нора, М. М. Ольховської, М. А. Погорецького, О. І. Полюховича, В. О. Попелюшка, В. В. Рожнової, Д. О. Савицького, Н. П. Сизої, Р. І. Тракало, А. Р. Туманянца, Л. Д. Удалової, В. Я. Яблокова, О. Г. Яновської та інших. Така кількість наукових досліджень вказує на беззаперечну актуальність судового контролю на стадії досудового розслідування.

Метою цієї статті є розкриття необхідності застосування практики ЄСПЛ у рішеннях слідчого судді для посилення значення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

Пунктом 18 частини 1 статті 3 КПК України значення терміну «судовий контроль» розкривається через повноваження слідчого судді, до яких належить «...здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому статтею 247 цього Кодексу...»[1]. Зазначена норма не дає нормативного визначення терміну «судовий контроль» та фактично вказує на повноваження слідчого судді. Можна спробувати підійти до розуміння терміну «судовий контроль» з іншої сторони, через розкриття повноважень слідчого судді.

У дисертаційному дослідженні М.А. Макарова на тему «Судовий контроль у кримінальному процесі: теоретичні та правові основи» зазначається, що на виконання завдань кримінального провадження, слідчий суддя уповноважений: приймати рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження; надавати дозвіл на проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій; розглядати скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора; вирішувати деякі питання щодо видачі осіб (екстрадиції) [2, с. 1]. Також у другому пункті висновків, дається визначення судового контролю – це діяльність слідчого судді на стадії досудового розслідування та під час екстрадиційної процедури зі здійснення у порядку, передбаченому КПК, наданих йому повноважень, метою якої є своєчасне забезпечення захисту та охорони прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні [2, с. 27].

Через аналіз існуючих повноважень слідчого судді або, як зазначає М.А. Макаров, «діяльності слідчого судді» [2, с.27] у Кримінальному

процесуальному кодексі України (Далі – КПК) можна зробити висновок про судовий контроль. Але, чи можна вважати абсолютно всі повноваження слідчого судді у кримінальному провадженні судовим контролем? О.І. Полюхович у дисертаційному дослідженні на тему «Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій», посилаючись на О.Г. Шило та І.В. Гловюк, зазначає: «характеризуючи діяльність суду на досудовому провадженні, не можна не вказати на її неоднорідний характер» (О.Г. Шило), «повноваження слідчого судді виходять за межі здійснення тільки судового контролю, а функціональна спрямованість його діяльності, враховуючи наявні у нього повноваження, не є монофункціональною» (І.В. Гловюк) [3, с. 14]. Останні дисертаційні дослідження, предметом яких є дослідження судового контролю, уточнюють повноваження слідчого судді у кримінальному провадженні та обґрунтовано пропонують розширити перелік слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, які мають проводитися за дозволом слідчого судді.

Наукове обґрунтування розширення переліку процесуальних дій, які мають проводитись за дозволом слідчого судді та співставлення судового контролю з попереджувальним і подальшим контролем, розкриває повноваження слідчого судді з нової сторони, що беззаперечно є слушними обґрунтуванням контрольних повноважень у кримінальному провадженні.

Як зазначає М.А. Макаров, крім попереджувального (дозвільного) та подальшого, є третій вид судового контролю, який здійснюється через повноваження слідчого судді встановлювати та поновлювати процесуальні строки, розглядати відводи, здійснювати допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні, вирішувати питання про речові докази. [2, с. 27].

Вирішення слідчим суддею питань, які стосуються прийняття рішень про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, рішень про проведення слідчих (розшукових) дій у житлі чи іншому володінні особи, рішень про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, рішень про проведення експертизи, задоволення клопотання про допит свідка та потерпілого під час досудового розслідування у судовому засіданні, розгляд скарг на рішення, дії та бездіяльність слідчого та прокурора, та прийняття рішень у міжнародному співробітництві: застосування тимчасового арешту; відмову в застосуванні тимчасового арешту, якщо для його обрання немає підстав; затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту; затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту; застосування тимчасового арешту та відмову у затвердженні згоди особи на її видачу (екстрадицію) та прийняття інших рішень тільки підтверджують тези щодо «неоднорідного характеру» та «поліфункціонального характеру» діяльності слідчого судді. У цьому контексті діяльність слідчого судді і складає його функцію судового контролю.

Прийняття слідчим суддею рішень та виконання функції судового контролю повинно включати в себе реалізацію засад верховенства права

та законності з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, що визначено пунктом 2 статті 8 КПК України та пунктом 5 статті 9 КПК України [1]. Статтею 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року визначено, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права. Частина 1 статті 2 зазначеного Закону зазначає, що Рішення є обов'язковим для виконання Україною відповідно до статті 46 Конвенції [4].

У висновках Узагальнення практики застосування судами загальної юрисдикції першої та апеляційної інстанцій при здійсненні судочинства у кримінальних справах статей 3, 5, 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року за 2011 – перше півріччя 2012 року Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.06.2013 відмічається, що з огляду на зазначене судам при здійсненні судочинства необхідно ширше застосовувати норми міжнародного права. Зважати, що обов'язковим є не тільки врахування рішень ЄСПЛ, постановлених щодо України, а й застосування поряд із нормами національного законодавства України норм Конвенції та практики ЄСПЛ і щодо інших країн-учасниць Конвенції з метою недопущення порушення прав людини та основоположних свобод. Ухвалюючи рішення у кримінальних справах (провадженнях), з метою недопущення неправильного тлумачення та застосування норм Конвенції у контексті кожної конкретної справи свої висновки підтверджувати практикою ЄСПЛ, викладеною у його рішеннях [5].

Недоліки застосування кримінального процесуального законодавства України щодо порушення прав та основоположних свобод людини за статтями 3, 5, 6 Конвенції призводять також до фінансових втрат Державного бюджету України у зв'язку із виконанням рішень ЄСПЛ щодо відшкодування шкоди, завданої такими діями, в тому числі судів. Наприклад, за даними Секретаріату Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2011 та 2012 роках на виконання рішень ЄСПЛ по суті скарг з Державного бюджету України було сплачено 25021734,79 грн. та 39002553,75 грн. відповідно [5].

Гроші, які сплачуються за порушення Україною норм Конвенції, закладаються Кабінетом Міністрів України до Державного бюджету України. Статтею 19 Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» визначено право Кабінету Міністрів України по реструктуризації заборгованості. Надати право Кабінету Міністрів України в установленому ним порядку реструктуризувати фактичну заборгованість обсягом до 7.544.562.370 гривень за рішеннями судів, виконання яких гарантовано державою, а також за рішеннями Європейського суду з прав людини, прийнятими за наслідками розгляду справ проти України, шляхом видачі фінансових казначейських векселів строком обігу до семи років з відстроченням платежів за такою заборгованістю на один рік та відсотковою ставкою 9,3 відсотка річних. Право видачі таких векселів надати органам Державної казначейської служби України [6].

Сума заборгованості за порушення Україною норм Конвенції кожного року зростає. Реальне застосування у діяльності слідчого судді практики

ЄСПЛ дозволить посилити судовий контроль на стадії досудового розслідування, що, у свою чергу, може мінімізувати кількість рішень проти України у кримінальному провадженні.

За даними судової статистики, у Єдиному державному реєстрі судових рішень за 2019 рік [7], станом на 27.02.2019 року слідчими суддями по всій Україні було прийнято 1202 рішення у кримінальних провадженнях, які включають в себе практику Європейського суду з прав людини з загальних 130664 рішень, що складає «0,9% рішень з ЄСПЛ». По місту Києву за 2019 рік, станом на 27.02.2019 року слідчими суддями було прийнято 256 рішень, які включають в себе практику Європейського суду з прав людини з загальних 9794 рішень, що складає «2,6% рішень з ЄСПЛ». За 2018 рік Єдиний державний реєстр судових рішень містить 4896 рішень слідчих суддів у кримінальних провадженнях, які включають в себе практику Європейського суду з прав людини з загальних 241706 рішень, що складає «2,02% річної статистики з рішеннями ЄСПЛ». По місту Києву за 2018 рік слідчими суддями було прийнято 342 рішення, які включають в себе практику Європейського суду з прав людини з загальних 24485 рішень, що складає «1,4 % рішень з ЄСПЛ».

З аналізу судової статистики можна зробити висновок про те, що тенденція по застосуванню практики Європейського суду з прав людини у 2019 році повільно, але зростає. В цілому, існує реальна необхідність ширшого застосування судами практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні.

Національна академія прокуратури України спільно із Генеральною прокуратурою та Асоціацією розвитку суддівського самоврядування 13 червня 2018 року організувала Першу науково-практичну конференцію на тему «Практика Європейського суду з прав людини в діяльності прокуратури і суду: виклики і перспективи». Голова Бахмацького районного суду Чернігівської області П.І. Пархоменко виступав на тему «Сучасні недоліки застосування практики ЄСПЛ національними судами. П.І. Пархоменко відмітив недоліки застосування практики ЄСПЛ та зробив такі висновки: застосування Конвенції та практики Європейського Суду є необхідністю, що відповідає взятим на себе Україною міжнародним зобов'язанням; дотримання (забезпечення) прав і свобод, гарантованих Конвенцією, та втілення стандартів, які випливають з її положень, в першу чергу покладаються на держави-учасниці Конвенції, які і зобов'язані забезпечити її виконання та впровадження стандартів на національному рівні; сама правова природа Конвенції не обмежує застосування на національному рівні рішень Європейського Суду в яких Україна не була стороною як джерело права; застосування Конвенції та практики Європейського Суду вимагає від національного правозастосувача аналізу особливостей прав людини, які гарантовані Конвенцією, і виходячи саме зі змісту відповідних прав необхідно використовувати рішення Суду, як джерело права, які пов'язані з таким правом» [8, с. 143]. До загальних проблем застосування судами практики ЄСПЛ П.І. Пархоменко зазначав, що: «Мають місце копіювання потрібних цитат або визначень з того чи іншого рішення Європейського Суду без аналізу особливостей права, гарантованого Конвенцією, яке

було предметом розгляду Європейського Суду і тим більше надання відповіді на запитання, чи охоплюється ситуація, яка розглядається на національному рівні змістом відповідного права» [8, с. 141].

У судовій практиці можна зустріти такі недоліки роботи слідчого судді, як постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами. Велика Палата Верховного Суду від 23 травня 2018 року у справі № 237/1459/17, у провадженні № 13-19кс18: установила, що Слідчий суддя Мар'їнського районного суду Донецької області ухвалою від 13 квітня 2017 року задовольнив клопотання прокурора та призначив у межах кримінального провадження № 4201705163000025 позапланову комплексну перевірку на предмет дотримання в діяльності СФГ «Афродіта» вимог законодавчих і нормативно-правових актів з охорони праці, промислової безпеки та трудового законодавства. Після апеляції голова СФГ «Афродіта» подав касаційну скаргу, у якій просив скасувати ухвалу суду апеляційної інстанції та призначити справу до нового розгляду в суді апеляційної інстанції. Таке прохання було мотивовано тим, що, як вважав скаргник, відмова апеляційного суду відкрити апеляційне провадження за скаргою на ухвалу слідчого судді суперечить загальним засадам кримінального провадження, передбаченим ст. 7 Кримінального процесуального кодексу [9].

Велика Палата Верховного Суду постановила: Касаційну скаргу голови Селянського (фермерського) господарства «Афродіта» задовольнити. Ухвалу Апеляційного суду Донецької області від 20 червня 2017 року про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою голови Селянського (фермерського) господарства «Афродіта» на ухвалу слідчого судді Мар'їнського районного суду Донецької області від 13 квітня 2017 року скасувати та призначити новий розгляд в суді апеляційної інстанції [9].

Враховуючи непоодинокі проблеми застосування суддями практики ЄСПЛ за матеріалами Голови Бахмацького районного суду Чернігівської області П.І. Пархоменка та прийняття процесуальних рішень, які не передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України за практикою Великої Палати Верховного Суду, доцільно звернути увагу на посилення компетентностей при діяльності слідчих суддів із застосування практики Європейського суду з прав людини.

Назаров В. В., Тракало Р. І. у роботі «Судовий контроль у кримінальному провадженні: теоретичні та практичні аспекти» зазначають, що введення судового контролю на стадії досудового розслідування робить кримінальне провадження більш ефективним, забезпечує більш надійний захист конституційних прав його учасників, у тому числі права на недоторканість приватного життя. Разом з тим, необмеженість судового втручання в діяльність органів досудового розслідування може як «паралізувати» їх діяльність, так і вплинути на об'єктивність судового провадження [10, с. 94]. В цілому, ми погоджуємось з такою позицією. Враховуючи переваги судового контролю, необхідно також враховувати фактори ризику. Але, чи є фактор ризику у застосуванні практики ЄСПЛ слідчим суддею? Така

діяльність прямо не стосується необмеженого судового втручання. Це не тільки вимога законодавства, а дотримання засади верховенства права у кримінальному провадженні.

О. І. Полухович у дисертаційному дослідженні «Судовий контроль при проведенні негласних (слідчих) розшукових дій» зазначає про рішення по справі «Волохи проти України» від 2 листопада 2006 р. Оцінюючи достатність та адекватність національних заходів захисту права на недоторканість приватного життя (заявниками ставилась під сумнів законність прослуховування телефонних розмов), ЄСПЛ наголошував на тому, що верховенство права серед іншого передбачає, що втручання органів виконавчої влади у права осіб має підлягати ефективному контролю, який має здійснюватись судовим органом, принаймні як останньою інстанцією, оскільки судовий контроль надає найбільші гарантії незалежності, безсторонності та здійснення належного провадження [3, с. 109]. Судовий контроль за негласними слідчими діями також повинен включати в себе застосування практики ЄСПЛ.

Загальні засади кримінального провадження включають в себе повагу до людської гідності, забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, недоторканність житла чи іншого володіння особи, таємницю спілкування, невтручання у приватне життя, недоторканність права власності, забезпечення права на захист та інші. Практично, всі визначені засади кримінального провадження стосуються прав людини і можуть бути предметом судового контролю на стадії досудового розслідування.

З огляду на проаналізований матеріал, можна зробити висновок, що застосування практики ЄСПЛ у діяльності слідчого судді на стадії досудового розслідування – необхідна умова дотримання верховенства права у кримінальному провадженні та загальне стратегічне завдання для України, враховуючи суму заборгованості у Державному бюджеті України на виконання рішень ЄСПЛ.

Перелік посилань

1. *Кримінальний процесуальний кодекс України* від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. 88 с.

2. *Макаров М. А.* Судовий контроль у кримінальному процесі: теоретичні та правові основи: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 38 с

3. *Полухович О. І.* Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 Харків, 2017. 219 с.

References

1. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy* vid 13.04.2012 No 4651-VI [Criminal Procedural Code of Ukraine as of 13.04.2012 No 4651-VI]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 2013, No 9–10, No 11–12, No 13. 88 p. [in Ukrainian].

2. *Makarov, M. A.* (2018). *Sudovyi control u kryminalnomu protsesi: teoretychni ta pravovi osnovy avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.09* [Judicial control in criminal proceedings: theoretical and legal grounds]. Kyiv, 38 p. [in Ukrainian].

3. *Poliukhovych, O. I.* (2017). *Sudovyi control pry provedenni nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii: dys. ... kand yuryd. nauk: 12.00.09* [Judicial control

- during the conduct of secret investigative (search) actions] Kharkiv, 219 p. [in Ukrainian].
4. *Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: закон України від 23.02.2006 року. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 30. С. 1114.*
4. *Pro vykonannia rishen ta zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny: Zakon Ukrainy vid 23.02.2006* [On implementation of decisions and application of the practice of the European Court of Human Rights Law of Ukraine] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine]. 2006. No 30, p. 1114. [in Ukrainian].
5. *Узагальнення практики застосування судами загальної юрисдикції першої та апеляційної інстанцій при здійсненні судочинства у кримінальних справах статей 3, 5, 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року за 2011 – перше півріччя 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/n000174-0-13> (дата звернення 02.03.2019).*
5. *Uzahalnennia praktyky zastosuvannia sudamy zahalnoi yurysdyksii pershoi ta apeliatsiinoi instantsii pry zdiisnenni sudochynstva u kryminalnykh spravakh statei 3, 5, 6 Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod 1950 roku za 2011 – pershe pivrichchia 2012 roku* [Generalization of the practice of courts of general jurisdiction of the first and appellate instances in the execution of criminal proceedings in articles 3, 5, 6 of the 1950 Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms for 2011 – the first half of 2012]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/n0001740-13> (request date 02.03.2019). [in Ukrainian].
6. *Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України» від 23.11.2018. Офіційний вісник України. 2018. № 98. С. 67.*
6. *Pro Derzhavnyi biudzhет Ukrainy na 2019 rik: Zakon Ukrainy vid 23.11.2018.* [On the State Budget of Ukraine for 2019: The Law of Ukraine] *Ofitsiyniy visnyk Ukrainy. 2018, No 98, p. 67.* [in Ukrainian].
7. *Єдиний державний реєстр судових рішень: URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення 27.02.2019).*
7. *Yedyniy derzhavnyi reiestr sudovykh rishen* [General State Register of Court Decisions]: URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/> (request date 27.02.2019). [in Ukrainian].
8. *Практика Європейського суду з прав людини в діяльності органів прокуратури і суду: виклики та перспективи: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції від 13 червня 2018 року. Київ, 2018. 206 с. URL: http://napu.com.ua/wp-content/uploads/2018/08/praktuka_evropeuskogo_sudu.pdf (дата звернення 27.02.2019).*
8. *Praktyka Yevropeiskoho sudu z prav liudyny v diialnosti orhaniv prokuratury i sudu: vyklyky ta perspektyvy: Materialy I Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii vid 13 chervnia 2018 roku.* [Practice of the European Court of Human Rights in the work of the prosecutor's office and the court: challenges and perspectives] Kyiv, 2018. 206 p. URL: <http://napu.com.ua/wp->

content/uploads/2018/08/praktuka_ evropeuskogo_sudu.pdf (request date 27.02.2019). [in Ukrainian].

9. Єдиний державний реєстр судових рішень: Постанова Верховного Суду від 23 травня 2018 року, справа № 237/1459/17, провадження № 13-19к18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74475877> (дата звернення 28.02.2019).

9. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen* [General State Register of Court Decisions]: *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 23 travnya 2018 roku, sprava No 237/1459/17, provadzhennia No 13-19k18*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74475877> (request date 28.02.2019). [in Ukrainian].

10. Назаров В. В., Тракало Р. І. Судовий контроль у кримінальному провадженні: теоретичні та практичні аспекти: Європейські перспективи. 2014. № 10. С. 89–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2014_10_17 (дата звернення 28.02.2019).

10. *Nazarov, V. V., Trakalo, R. I.* (2014). *Sudovyi control u kryminalnomu provadzhenni: teoretychni ta praktychni aspekty: Yevropeiski perspektyvy* [Judicial Control in Criminal Proceedings: Theoretical and Practical Aspects: European Perspectives]. No 10. pp. 89–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2014_10_17 (request date 28.02.2019). [in Ukrainian].

РЕШЕНИЯ ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА КАК ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ ЭЛЕМЕНТ СУДЕБНОГО КОНТРОЛЯ В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ

О. В. Плахотник

Целью данной статьи является раскрытие необходимости применения практики ЕСПЧ в решениях следственного судьи для усиления значения судебного контроля за соблюдением прав, свобод и интересов лиц в уголовном производстве. Статья включает в себя анализ действующего законодательства относительно определения судебного контроля на стадии досудебного расследования. Судебный контроль раскрывается через полномочия следственного судьи в уголовном производстве. Рассматриваются мнения ученых относительно определений судебного контроля и функции следственного судьи на стадии досудебного расследования. Из анализа последних научных исследований можно сделать вывод, что расширение границ судебного контроля в уголовном производстве – следующий шаг к переосмыслению значения судебного контроля в уголовном производстве. Решения, которые принимает следственный судья, должны базироваться на принципах законности и верховенства права. Делается вывод о необходимости исследования применения практики ЕСПЧ следственными судьями для усиления роли суда на стадии досудебного расследования и уменьшение количества процессуальных ошибок, которые могут стать новыми решениями ЕСПЧ против Украины. Анализируется судебная статистика и количество решений следственных судей с применением практики ЕСПЧ за 2018 год и начало

2019 года. Из анализа судебной статистики делается вывод о том, что тенденция по применению практики ЕСПЧ в 2019 году медленно, но растет. Рассматривается необходимость широкого применения судами практики ЕСПЧ при осуществлении судебного контроля в уголовном производстве. Дается оценка расширению перечня процессуальных действий, которые должны проводиться с разрешения следственного судьи. Анализируются недостатки применения практики ЕСПЧ судами и такие недостатки, как постановления следственным судьей постановления, не предусмотренного уголовным процессуальными нормами. Анализируется практика Большой Палаты Верховного Суда. Дается оценка рисков работы следственного судьи, которые могут касаться чрезмерного вмешательства в работу правоохранительных органов. Отмечается решение ЕСПЧ «Волохи против Украины» от 2 ноября 2006 г. Делается вывод, что судебный контроль за негласными следственными действиями также должен включать в себя применение практики ЕСПЧ, а применение практики ЕСПЧ в деятельности следственного судьи на стадии досудебного расследования – необходимое условие соблюдения верховенства права в уголовном производстве и общее стратегическое задание для Украины.

Ключевые слова: Европейский суд по правам человека, судебный контроль, уголовное производство.

DECISION OF THE EUROPEAN COURT ON HUMAN RIGHTS AS MANDATORY ELEMENT OF JUDICIAL CONTROL IN CRIMINAL PROCEEDING

O. Plakhotnik

The purpose of this article is opening of necessity of application of ECHR practice in the decisions of the investigating judge to increase the value of judicial control over the observance of rights, freedoms and interests of individuals in criminal proceedings. The article includes analysis of the current legislation on the definition of judicial review at the pre-trial investigation stage. Judicial control is revealed through the powers of the investigating judge in criminal proceedings. There were examined opinions of scientists in relation to determinations of judicial control and function of investigation judge on the stage of pre-trial investigation. It is possible to draw conclusion from the analysis of the last scientific researches, that expansion of scopes of judicial control in a criminal production, it is a next step to rethink the value of judicial control in criminal proceedings. Decisions taken by the investigating judge should be based on the principles of legality and rule of law. The conclusion about the need to study the application of ECHR investigating judges to strengthen the role of the court at the stage of pre-trial investigation and reduction of procedural errors that can become new ECHR judgments against Ukraine. Judicial statistics and decision of consequence judges content are analysed with the use of practice of ECHR for 2018 and beginning 2019 years. Out of analysis of judicial statistics a conclusion is made that tendency on application of practice of ECHR in 2019 is slowly, but grows. The necessity of wide use of practice of ECHR courts is examined during realization of judicial control in a criminal proceedings. The estimation is given to expansion of the list of proceedings that must be carried out with the permission of the investigating judge. It is analyzed the shortcomings of the application of the ECHR practice

courts and disadvantages such as the decision by the investigating judge ruling, not under criminal procedural rules. The practice of the Grand Chamber of the Supreme Court is analysed. It is given the risks of the work of the investigating judge, who can relate to undue interference in the work of law enforcement. It is noted the decision of the ECHR 'Volkhi against Ukraine' dated November 2, 2006. It is concluded that the judicial review of the investigative actions should also include the application of the ECHR practice, and application of ECHR in the activities of the investigating judge at the pre-trial investigation stage is a prerequisite for respect for the rule rights in criminal proceedings and the strategic task for Ukraine.

Key words: European Court of Human Rights, court control, criminal proceedings.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2019.64.26>

УДК 343.13

О.В. Плахотнік
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕОРІЯ ІГОР У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Стаття включає в себе аналіз засади змагальності з позиції теорії ігор, як раціональної поведінки людей з неспівпадаючими інтересами, науки про стратегічне мислення, теорії математичних моделей для прийняття оптимальних рішень в умовах конфлікту. Розглядається стратегія сторін кримінального провадження у контексті засади змагальності, рівності сторін. Дається визначення стратегії, теорії ігор. Аналізуються роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, які розглядали теорію ігор у кримінальному провадженні та окремі концепції рішень з цієї теорії з метою реального застосування теорії ігор у кримінальному провадженні України.

Ключові слова: теорія ігор, кримінальне провадження.

Сучасне розуміння змагальності у кримінальному процесі України передбачає наявність рівності сторін кримінального провадження та свобод у поданні ними до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, доведення перед судом їх переконливості, а також на реалізацію інших процесуальних прав. Загалом, кримінальне провадження здійснюється на засаді змагальності та передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими Кримінальним процесуальним кодексом України (Далі – КПК України). Наявність у сторін не співпадаючих інтересів породжує процесуальні інтереси кожної з них, а обстоювання правових позицій з